

Alfred Kossmann. *Huldigingen*. Querido

Het laatste hoofdstuk van Alfred Kossmann's nieuwe roman *Huldigingen* eindigt klassiek: met de dood van de hoofdpersoon. Een paar dagen voor zijn tachtigste verjaardag geeft de literator Jacob Drent de geest. Maar al eerder denkt hij gestorven te zijn. Tegen een bevriende tandarts zegt hij: 'Ik heb alle mensen opgeroepen die ik mij herinnerde en hun verwijtend toegesproken met twee regels van Van Vriesland: Zo kun je mij niet troosten voor al het leed dat ik je gaf'. De uitspraak heeft iets van een sleutelzin, vanwege de evidente ironie, vanwege Van Vriesland (naar wie de hoofdpersoon lijkt te zijn gemodelleerd), vanwege het feit dat alle voorgaande hoofdstukken er in zekere zin op anticiperen.

Jacob Drent, van wie in deze hoofdstukken een caleidoscopisch portret wordt geschetst, heeft geen al te hoge dunk van zichzelf. In het gesprek met de tandarts bekent hij: 'Ik heb hard gewerkt. Ik ben geen minuut gelukkig geweest. Ik heb niemand ooit een minuut gelukkig gemaakt. Ik heb mijn talent uit balorigheid verspild. Omdat ik wist dat er geen vonkje genie in was'. Ook hier mag de ironie niet over het hoofd worden gezien, want wat hij zegt is waar en het is niet waar. 'Sterven is heerlijk. (...) Ik kan het je aanbevelen', houdt hij de brave tandarts voor, die bij thuiskomst aan zijn niet begrijpende vrouw en dochter meldt 'tamelijk ontredderd' te zijn van het gesprek.

Bij de lezer vindt hij meer begrip. Want die heeft inmiddels de fascinatie leren kennen, die Drents theatrale persoonlijkheid op zijn omgeving uitoefent. Men kan niet anders dan van hem onder de indruk raken, ook al heeft hij menigeen inderdaad 'leed' berokkend. Achteraf wordt het hem vergeven; in de herinnering beklijft vooral wat hij voor de anderen heeft betekend. Hij blijkt het geheime middelpunt van hun leven te zijn geweest, dank zij zijn ongrijpbare charme, zijn moeiteloze superioriteit en zijn surplus aan 'geest', zoals het ergens met typerende ouderwetsheid wordt genoemd.

Zelfs de oorvijs die een vijftig jaar eerder afgewezen minnares hem toedient op zijn zeventigste verjaardag, is in wezen een 'huldiging' - zij heeft hem blijkbaar nooit kunnen vergeten. Een merkwaardige huldiging blijft het natuurlijk wel, een opnieuw ironische omkering van wat daar doorgaans onder wordt verstaan. Zo gaat het vaker in deze roman. Drent noemt zichzelf bijvoorbeeld een 'plagiator'; hij heeft allerlei tics, gewoonten en gebaartjes van anderen overgenomen. Maar dat beschouwt hij niet als 'ignobel', het getuigt in zijn ogen eerder van 'dankbaarheid, liefde, eerbetoon'.

Ook zijn grootste literaire wandaad, de publicatie onder eigen naam van het artikel van een ander, pakt uit als een verkapte hommage aan de echte auteur, een student die zelfmoord had gepleegd - iets waar Drent zich achteraf 'beschaamd' onder voelde, omdat hij zich te weinig aan de student gelegen had laten liggen. Het spectrum aan gevoelens is even rijk als verwarrend bij Kossmann's personages, maar één gevoel domineert ten slotte: alles lost op in 'vergeefsheid' en 'vergetelheid'. Voor de oude Drent is dit de slotsom van zijn leven.

Niet alleen de ouderen blijken er last van te hebben. Ook de jongeren in de

roman ontkomen er niet aan, getuige de vijfendertig-jarige Loes die Drent over diens faux pas komt interviewen: haar radioprogramma wordt geschrapt, haar huwelijk ligt in duigen en in een hysterische bui beklagt zij zich over de eerste sporen van haar fysieke verval. Nauwelijks minder tragikomisch is een andere interviewer, de lesbische Astrid, die bij Drents voormalige minnares over de vloer komt in verband met een tot niets leidend onderzoek naar 'vrouwenleven in de jaren vijftig'.

Vergeefsheid en vergetelheid zijn van alle tijden, zo blijkt. Verhoudingsgewijs komen de ouderen er nog het beste af; zij zijn in elk geval minder potsierlijk dan de jongeren, die als 'Loes van de radio' door het leven moeten of die, zoals Astrids struise vriendin Annet, een 'anti-discriminatiegroep' frequenteren. Wat hun ontbreekt is dramatisch gewicht, ook al worden de enige zelfmoorden in de roman door jongeren gepleegd. Voor de ouderen is het drama op een vanzelfsprekende manier aanwezig in de vorm van de oorlog, die allen blijvend heeft getekend.

Drent heeft als jood tijdens de bezetting moeten onderduiken en erft zijn latere vermogen van een door de Duitsers vermoorde oom. Zijn vriendin 'Basje', die hem in een rolstoel komt opzoeken, worstelt nog altijd met de herinnering aan haar 'foute' vader, een dichter wiens verzameld werk zij door Drent wil laten redigeren. De rancuneuze dr. Knottenburg, die over Drent een zeer persoonlijk getint 'Levensbericht' samenstelt, blijkt diens eerste publicatie destijds onder pseudoniem te hebben afgekraakt in een NSB-blaadje.

Het verschil tussen de generaties komt tot uiting in het grappige gehannes met voornamen en aanspreekvormen, dat als een running gag door de hele roman loopt en gaandeweg de omvang krijgt van een levensgroot misverstand. Het misverstand is er niets voor niets: het schept de ruimte waarin Drent met zijn bon mots en poëzie-citaten het sprekende symbool kan worden van een voorbije literaire wereld. In feite is het die wereld waaraan Alfred Kossmann bij monde van zijn personages eer bewijst, met een door melancholie gekleurde bewondering en affectie.

Zo blijven ook de vergeefsheid en vergetelheid niet van ironie verschoond, want dank zij Kossmans vitale vertelkunst en stilistische nuance heeft de wereld waarin schrijvers als Jacob Drent konden schitteren althans voor de duur van de roman een nieuw, aantrekkelijk en intrigerend leven gekregen.

(de Volkskrant, 15-12-1995)